

پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲، از صفحه ۵۷ تا ۸۲

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه و تأثیر مغایرت‌های موجود بر سود و مالیات عملکرد شرکتهای بیمه

رویا دارابی* مهناز ربیعی** مجید اله وردی***
تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۷/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۹/۱۲

چکیده

هدف این تحقیق، مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آیین‌نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه در مورد شناسایی و گزارشگری ذخایر فنی شرکتهای بیمه و بررسی معنی‌دار بودن تفاوت‌های موجود بر سود خالص، سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد شرکتهای مزبور می‌باشد. در این پژوهش، اثر به‌کارگیری استاندارد حسابداری شماره ۲۸، آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه و روش پیشنهادی محقق (محاسبه و گزارشگری ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی به عنوان اندوخته احتیاطی غیرقابل تقسیم در بخش حقوق صاحبان سهام) بر سود خالص، سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد نمونه‌های تحقیق با استفاده از مقایسه میانگین داده‌ها به‌طور جداگانه مورد آزمون قرار گرفته و نتایج بدست آمده فرضیه‌های این تحقیق را مورد تأیید قرار داده است. جامعه آماری و قلمرو مکانی تحقیق، کلیه شرکتهای بیمه تجاری بوده است. روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای بوده و با استفاده از صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکتهای بیمه و اسناد و مدارک پیوست آن‌ها صورت پذیرفته است.

واژه‌های کلیدی: ذخایر فنی شرکتهای بیمه، استاندارد حسابداری ۲۸، آیین‌نامه شماره ۵۸، سود خالص، ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی.

royadarabi110@yahoo.com

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، نویسنده اصلی.

** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب.

*** کارشناس ارشد حسابداری، مسئول مکاتبات.

۱- مقدمه

صنعت بیمه به عنوان یکی از نهادهای مالی از لحاظ ابعاد اقتصادی و اجتماعی دارای اثرات بااهمیتی است. بارزترین اثر فعالیت‌های بیمه ایجاد اطمینان و آسایش خاطر برای صاحبان سرمایه است. شرکت‌های بیمه با ارائه انواع خدمات بیمه‌ای و جبران خسارات احتمالی، صاحبان سرمایه را در مقابل حوادث مختلف حمایت می‌کنند، بطوریکه صاحبان سرمایه می‌توانند با پرداخت حق بیمه‌ای که مبلغ آن نسبت به کل سرمایه تحت پوشش بیمه اندک است، از انواع پوشش‌های بیمه‌ای بهره‌مند شوند و در رابطه با حفظ سرمایه خود آسایش خاطر داشته باشند. پیامدها و ابعاد فراگیر اقتصادی و اجتماعی عملکرد شرکت‌های بیمه در سطح کلان و خرد ایجاب می‌کند تا اطلاعات موردنیاز استفاده‌کنندگان از گزارش‌ها مالی این شرکت‌ها به ویژه در مورد عملکرد و وضعیت مالی آن‌ها به صورت مربوط، قابل اتکاء و قابل مقایسه فراهم گردد. چنین اطلاعاتی باید با رعایت استانداردهای حسابداری هر کشور تهیه و ارائه گردد (بولو، ۱۳۸۵: مقدمه). در حال حاضر فعالیت‌های بیمه عمومی کشور در دامنه کاربرد استاندارد حسابداری شماره ۲۸ قرار دارد لیکن، استاندارد مزبور در برخی موارد با آئین نامه‌های شورای عالی بیمه به ویژه آئین نامه شماره ۵۸ (آئین نامه ذخایر فنی موسسات بیمه) مغایرت دارد.

در این مقاله به موارد زیر پرداخته می‌شود:

۱. مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ (فعالیت‌های بیمه عمومی) با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه در مورد نحوه شناسایی و گزارشگری ذخایر فنی بیمه-های غیر زندگی و بررسی مغایرت بین آن‌ها.
۲. بررسی تأثیر مغایرت موجود بر سود خالص، سود قابل تخصیص، مالیات عملکرد و نحوه گزارشگری شرکت‌های بیمه و نهایتاً معنی‌دار بودن آن بر تصمیمات اقتصادی استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی (سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه، مدیریت واحد اقتصادی، تحلیل‌گران مالی، دولت و . . .)

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۵۹

۳. ارائه پیشنهادهای سازنده در جهت بهبود وضعیت گزارشگری موجود و شفافیت صورت های مالی شرکت های بیمه.

۲- اهمیت موضوع

وجود مغایرت بین استاندارد تدوین شده توسط هیئت تدوین استانداردهای سازمان حسابرسی و آئین نامه تنظیم شده توسط شورای عالی بیمه که هر یک از دستگاه های مزبور وظیفه قانونی در جهت تدوین اصول و ضوابط حرفه ای حسابداری در صنعت بیمه کشور را بر عهده دارند (سازمان حسابرسی به موجب قانون تأسیس و شورای عالی بیمه به موجب قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه گری) جای تأمل است. این اختلاف نظر موجب گردیده که از ابتدای سال ۱۳۸۷، مغایرت موجود به عنوان بند عدم توافق در رعایت استانداردهای حسابداری (استانداردهای حسابرسی، ۱۳۸۸: ۴۶۷) در گزارش های حسابرسی شرکت های بیمه درج شده و موجب سردرگمی و بعضاً گمراهی استفاده کنندگان از صورت های مالی شرکت های بیمه گردیده است. لذا با توجه به ورود بخش خصوصی به صنعت بیمه کشور در سال های اخیر و واگذاری تعدادی از شرکت های بیمه دولتی به بخش خصوصی در راستای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، ضروری است تفاوت های موجود با توجه به استانداردهای حسابداری سایر کشورهای صاحب نام در صنعت بیمه مورد بررسی قرار گرفته و نسبت به ارائه راهکارهای مناسب جهت اصلاح استاندارد حسابداری ۲۸ و یا آئین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه اقدام گردد.

۳- بیان مسأله

پیش از تدوین استاندارد حسابداری شماره ۲۸ (فعالیت های بیمه عمومی)، شرکت های بیمه برای محاسبه ذخایر فنی بیمه های غیر زندگی و گزارشگری آن از آئین نامه شماره ۲۲ شورای عالی بیمه مصوب ۱۳۶۷/۸/۱۱ استفاده می نمودند. استاندارد

۶۰..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

حسابداری شماره ۲۸ که به دلیل ویژگی‌های متفاوت و منحصر به فرد بیمه‌های غیر زندگی، مستثنی کردن فعالیت‌های بیمه عمومی از دامنه کاربرد استاندارد حسابداری شماره ۳ (درآمد عملیاتی)، یکسان‌سازی روش‌های متفاوت حسابداری بیمه و لزوم شفافیت بیشتر گزارش‌های مالی شرکت‌های مزبور با توجه به وجود استاندارد حسابداری خاص برای فعالیت‌های بیمه‌ای در دیگر کشورها و ورود بخش خصوصی به صنعت بیمه کشور تدوین گردید (استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۸: ۶۳۲)، در تیرماه ۱۳۸۵ پس از تصویب در مجمع عمومی سازمان حسابرسی از تاریخ ۱۳۸۶/۱/۱ لازم‌الاجرا شد، لیکن در سال ۱۳۸۶ شرکت‌های بیمه بنا به دلایل مختلف از پذیرش کامل آن خودداری نموده و در سال ۱۳۸۷، شورای عالی بیمه با تنظیم آئین نامه شماره ۵۸ و تصویب آن در تاریخ ۱۳۸۷/۱۰/۲۰ که در مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۶ به تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی (به عنوان رئیس مجمع عمومی بیمه مرکزی و سازمان حسابرسی) نیز رسید، شرکت‌های بیمه را ملزم نمود به جای استاندارد حسابداری شماره ۲۸ از آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه جهت محاسبه ذخایر فنی خود استفاده نمایند. حال با توجه به مطالب فوق، پژوهشگر قصد دارد در این مقاله به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

۱. چه تفاوت‌هایی بین استاندارد حسابداری شماره ۲۸ (فعالیت‌های بیمه عمومی)

با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه وجود دارد؟

۲. آیا تفاوت‌های بین استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و آئین نامه شماره ۵۸

شورای عالی بیمه بر سود خالص، سود قابل تخصیص، مالیات عملکرد و نحوه گزارشگری شرکت‌های بیمه و نهایتاً بر تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی آن‌ها مؤثر می‌باشد؟

۳. آیا محاسبه و گزارشگری ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی به عنوان

اصلی‌ترین وجوه افتراق موجود، تحت عنوان اندوخته احتیاطی غیرقابل تقسیم در بخش حقوق صاحبان سهام بر سود خالص، سود قابل تخصیص مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه مؤثر است و با استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و آئین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۶۱

تفاوت معنی داری داشته و موجب شفافیت صورت های مالی شرکت های مزبور می گردد؟

۴. با توجه به اینکه وزیر امور اقتصادی و دارایی به عنوان رئیس مجامع سازمان حسابرسی و بیمه مرکزی ایران، ضمن تأیید و لازم الاجرا نمودن استاندارد حسابداری شماره ۲۸، آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه را نیز تأیید نموده اند، شرکت های بیمه می بایست کدام یک را رعایت کنند؟

۴- چارچوب نظری

وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه، اصلی ترین رکن پاسخگویی و تصمیم گیری های اقتصادی آگاهانه و از ملزومات بی بدیل توسعه و رشد اقتصادی در بخش خصوصی و دولتی است. صاحبان سرمایه، اعتباردهندگان، دولت و دیگر استفاده کنندگان برای تصمیم گیری در زمینه خرید، فروش، نگهداری سهام، اعطای وام، ارزیابی عملکرد مدیران، و دیگر تصمیمات اقتصادی مهم به اطلاعات مالی معتبر، مربوط و قابل فهم نیاز دارند. اگر چه اطلاعات مالی از منابع مختلف قابل استخراج است، اما در حال حاضر صورت های مالی اصلی ترین منبع اطلاعات مالی را تشکیل می دهد، بنابراین باید از کیفیت مطلوبی برخوردار باشد. صورت های مالی زمانی از کیفیت مطلوب برخوردار خواهد بود که براساس ضوابط معتبر یعنی استانداردهای حسابداری تهیه شده باشد. براساس بند "ز" ماده ۷ اساس نامه قانونی سازمان حسابرسی، مرجع تخصصی و رسمی تدوین اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی در سطح کشور، سازمان حسابرسی می باشد و گزارش های حسابرسی و صورت های مالی که در تنظیم آنها اصول و ضوابط تعیین شده از طرف آن سازمان رعایت نشده باشد، در هیچ یک از مراجع قابل استفاده و معتبر نخواهد بود (استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۸: پیشگفتار).

از آنجاکه به دلیل خصوصیات منحصر به فرد فعالیت های بیمه، لزوم تدوین استاندارد

۶۲..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

حسابداری مجزا را ضروری می‌کرد، استاندارد حسابداری شماره ۲۸ (فعالیت‌های بیمه عمومی) تدوین و از ابتدای سال ۱۳۸۶ لازم‌الاجرا گردید و در حال حاضر فعالیت‌های بیمه عمومی کشور در دامنه کاربرد این استاندارد قرار دارد. لیکن، استاندارد مزبور در برخی موارد با آئین نامه‌های شورای عالی بیمه، به ویژه آئین نامه شماره ۵۸ (ذخایر فنی موسسات بیمه) که شرکت‌های بیمه طبق قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری ملزم به رعایت آن می‌باشند (ثبات، ۱۳۸۷: ۲۳) تفاوت دارد. این مقاله به بررسی و تأثیر مغایرت مزبور بر سود و مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه و نهایتاً معنی‌دار بودن آن بر تصمیمات اقتصادی استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی (سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه، مدیریت واحد اقتصادی، تحلیل‌گران مالی، دولت و...) می‌پردازد و در پایان پیشنهادهایی در جهت بهبود وضعیت گزارشگری موجود و شفافیت صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه ارائه می‌دهد.

۵- پیشنهاد تحقیق

۵-۱- تحقیقات داخلی

- شفیع‌ی (۱۳۸۷) گزارشات مالی باکیفیت بالا، مؤثر بر کارایی و اثربخشی بازار سرمایه می‌باشد. استانداردهای حسابداری فعالیت‌های بیمه عمومی به تقویت این صنعت از طریق شفافیت در ارائه اطلاعات کمک می‌کند و موجب بهبود کیفیت گزارشات مالی شرکت‌های بیمه گردیده است.

- شماخی (۱۳۸۶) پیاده‌سازی اصل ۴۴ قانون اساسی و طرح و تحول و اصلاح ساختار صنعت بیمه بر محورهایی از قبیل تقویت نظارت، شفافیت صورت‌های مالی و تعامل با بازار سرمایه، نوع خدمات بیمه‌ای، تقویت بیمه‌های اتکایی در داخل کشور و جلوگیری از خروج ارز استواری باشد و برای افزایش مطلوبیت صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه، اولاً باید نیازهای استفاده‌کنندگان از این صورت‌ها به درستی شناسایی شود. ثانیاً به این امر توجه شود که با اجرای کامل اصل ۴۴، شاهد تغییر

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۶۳

سلايق استفاده کنندگان عمده اين صورت‌ها از دولت به بخش خصوصي خواهيم بود.
- بولو (۱۳۸۵) براساس مطالعات انجام شده در مورد استانداردهای حسابداری کشورهای مختلف، مصاحبه با دست اندرکاران صنعت بیمه و بررسی اطلاعات دریافتی از شرکت‌های بیمه، قوانین و مقررات و آئین نامه‌ها و نیز بررسی صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه، نحوه شناسایی درآمد حق بیمه، حق بیمه کسب نشده (ذخیره حق بیمه)، بدهی خسارت معوق، ذخایر تکمیلی و بازیافت خسارات جهت تدوین استاندارد حسابداری فعالیت‌های بیمه عمومی، به هیئت تدوین استانداردهای حسابداری ارائه شده است.

- حنیفه زاده (۱۳۸۰) از بررسی سیستم حسابداری شرکت بیمه ایران و مقایسه آن با استانداردهای حسابداری بین‌المللی نتیجه‌گیری می‌شود که صورت‌های مالی تهیه‌شده توسط شرکت سهامی بیمه ایران، از ویژگی‌های کیفی برخوردار نمی‌باشد. لذا برای ارتقاء ویژگی‌های کیفی، استفاده از اصول و استانداردهای حسابداری و اصلاح مصوبات شورای عالی بیمه ضرورت دارد.

- ابراهیم زاده (۱۳۷۸) بررسی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری شرکت‌های بیمه و نیازهای اطلاعاتی مدیران شرکت‌های مزبور نشان می‌دهد، ضمن اینکه سیستم حسابداری موجود در صنعت بیمه، اطلاعات لازم را جهت تصمیم‌گیری مدیران فراهم نمی‌نماید، مدیران نیز از اطلاعات حاصل از خروجی‌های سیستم اطلاعات حسابداری در صنعت بیمه استفاده نمی‌نمایند.

- کرد مدانلو (۱۳۷۵) از مقایسه استانداردهای متداول بیمه‌های عمومی در انگلستان و آمریکا با مصوبات شورای عالی بیمه، نتیجه‌گیری می‌شود که بیمه‌های عمومی در شرکت‌های بیمه ایرانی، منطبق با استانداردهای حسابداری شرکت‌های بیمه انگلستان و آمریکا نمی‌باشد.

۵-۲- تحقیقات خارجی

با توجه به اینکه موضوع مقایسه بین استاندارد حسابداری شماره ۲۸ (فعالیت‌های بیمه عمومی) با آئین نامه‌های تدوین شده توسط شورای عالی بیمه و مغایرت بین آن‌ها یک موضوع صرفاً داخلی می‌باشد، لذا محقق در مورد تحقیقات خارجی به مطالعه تطبیقی بین استانداردهای حسابداری کشورهای مختلف پرداخته و نتایج مطالعات مزبور را در این مقاله ملحوظ و از آن‌ها استفاده نموده است.

۶- تفاوت‌های موجود بین استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه در مورد ذخایر فنی بیمه‌های غیر زندگی مؤسسات بیمه

تفاوت‌های موجود بین استاندارد حسابداری و آئین نامه شورای عالی بیمه به شرح زیر باشد:

۱. طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸، شرکت‌های بیمه در رابطه با حوادث طبیعی فاجعه‌آمیز مانند زلزله‌های شدید که خسارات سنگین به بار می‌آورد تعهد فعلی ندارند. لذا نمی‌توانند از این بابت ذخیره شناسایی کنند. حوادثی مانند زلزله قابل پیش‌بینی نیست و انعکاس هزینه از این بابت در دوره‌های زمانی قبل از وقوع خسارت، با مفاهیم نظری گزارشگری مالی سازگار نیست (استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۸: ۶۳۶) در حالی که طبق ماده ۱۴ آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه، شرکت‌های بیمه موظف‌اند در مقابل تضمین تعهدات خسارات ناشی از حوادث فاجعه‌آمیز، ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی محاسبه نمایند (این ذخیره معادل ۳ درصد حق بیمه‌های صادره پس از کسر سهم حق بیمه اتکایی و اگذاری بعلاوه مانده ذخیره سال قبل می‌باشد و نباید از ۲۰ درصد میانگین حق بیمه نگهداری بیمه‌های غیر زندگی سه سال گذشته تجاوز نماید).

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۶۵

۲. محاسبه ذخیره برگشت حق بیمه که طبق آئین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه الزامی می باشد، در استاندارد حسابداری ۲۸، پیش بینی نشده است. در میان تفاوت های فوق، عدم پذیرش ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی توسط کمیته تدوین استانداردهای حسابداری کشور، به عنوان بارزترین وجوه افتراق بین استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه مطرح بوده به نحوی که از سال ۱۳۸۷ تاکنون همواره به عنوان بند گزارش (عدم رعایت استاندارد) در گزارش های حسابرسی شرکت های بیمه منعکس گردیده و با توجه به تأثیر قابل ملاحظه آن بر سود خالص و به تبع آن سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد شرکت های مزبور، موجب سردرگمی و بعضاً گمراهی استفاده کنندگان از صورت های مالی شرکت های بیمه گردیده است.

در مورد ذخیره برگشت حق بیمه، شایان ذکر است که ذخیره مزبور در استاندارد حسابداری شماره ۲۸ پیش بینی نشده است. لیکن همواره بخشی از بیمه نامه های صادره در یک سال مالی (به ویژه در اواخر سال) ممکن است در سال مالی بعد برگشت شود، به همین دلیل احتساب ذخیره مذکور مطابق با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه الزامی گردیده است. مطابق نظر کمیته تدوین استانداردهای حسابداری کشور، با توجه به اینکه برای بیمه نامه های منقضی نشده تا پایان سال مالی، به طور کامل ذخیره حق بیمه (حق بیمه عاید نشده) محاسبه شده و بخشی از بیمه نامه ها که زمان آن منقضی شده نیز مشمول برگشت نمی باشد، لذا احتساب ذخیره برگشت حق بیمه به طور کامل ضرورت نداشته، ضمن اینکه حق بیمه های برگشتی از محل بیمه نامه های صادره سال قبل، در حساب های جاری شرکت بیمه منعکس می گردد و این روند هر ساله ادامه دارد (به این معنی که درصدی از بیمه نامه های صادره در سال مالی قبل، در سال جاری برگشت می شود و درصدی از بیمه نامه های صادره در سال جاری، در سال بعد برگشت می شود و این تسلسل همواره ادامه دارد) لذا بنا به دلایل اشاره شده، احتساب ذخیره مذکور در استاندارد حسابداری شماره ۲۸ پیش بینی نشده است.

۷- جامعه آماری و روش تحقیق

کلیه شرکت‌های بیمه تجاری فعال در کشور، جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می‌دهند، لیکن با توجه به اینکه از میان تعداد ۲۰ شرکت بیمه تجاری فعال در کشور (سالنامه آماری صنعت بیمه، ۱۳۸۸: ۵۸) سه شرکت بیمه آسیا، البرز و دانا در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده و ملزم به رعایت دستورالعمل‌های سازمان بورس و اوراق بهادار می‌باشند و گزارشات و صورت‌های مالی آن‌ها از شفافیت بیشتری نسبت به سایر شرکت‌های بیمه خصوصی برخوردار بوده و از طریق سیستم جامع اطلاع‌رسانی ناشران سازمان بورس و اوراق بهادار (شبکه اینترنتی کدال) بصورت آنلاین در اختیار استفاده‌کنندگان قرار دارد و نیز شرکت بیمه ایران به عنوان بزرگ‌ترین شرکت بیمه و تنها شرکت بیمه دولتی کشور که به دلیل شمول قوانین حاکم بر شرکت‌های دولتی بر آن از شفافیت اطلاعاتی بیشتری نسبت به شرکت‌های بیمه غیردولتی (غیر بورسی) برخوردار بوده، جمعاً با دارا بودن بالغ بر ۷۰٪ بازار بیمه کشور به عنوان جامعه آماری این تحقیق انتخاب شده‌اند. لذا ۱۶ شرکت بیمه غیردولتی (غیر بورسی) به دلیل فقدان شاخص‌های اشاره شده فوق، از کل جامعه آماری این تحقیق حذف شده‌اند. ضمناً دوره زمانی این تحقیق از ابتدای سال ۱۳۸۶ (تاریخ لازم‌الاجرا شدن استاندارد حسابداری شماره ۲۸) لغایت پایان سال ۱۳۸۸ می‌باشد. تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش از نوع مقایسه‌ای می‌باشد. در این روش اثر به‌کارگیری استاندارد حسابداری شماره ۲۸ (فعالیت‌های بیمه عمومی)، آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه و روش پیشنهادی محقق (محاسبه و گزارشگری ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی به عنوان اندوخته احتیاطی غیرقابل تقسیم در بخش حقوق صاحبان سهام) بر سود خالص، سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه از طریق آزمون t زوجی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۸- روش نمونه گیری و جمع آوری اطلاعات

روش نمونه گیری در این تحقیق به صورت "سال - شرکت" بوده و اطلاعات مورد نیاز از میان صورت های مالی حسابرسی شده و اسناد و مدارک پیوست آنها استخراج گردیده است. در این خصوص با توجه به اینکه نمونه های انتخاب شده عمدتاً شرکت های بیمه پذیرفته شده در بورس می باشند، بخشی از اطلاعات مربوطه از طریق سیستم جامع اطلاع رسانی ناشران سازمان بورس و اوراق بهادار جمع آوری و قسمت هایی که در سیستم مذکور موجود نبوده از شرکت های مربوطه اخذ گردیده است. همچنین بخشی از اطلاعات مورد نیاز از کتاب ها، مقالات، پایان نامه های داخل کشور، استانداردهای حسابداری فعالیت های بیمه عمومی کشورهای صاحب نام در صنعت بیمه و مطالعات واحد تحقیقات و آموزش سازمان حسابرسی جمع آوری گردیده است.

اطلاعات جمع آوری شده از طریق نرم افزار EXCEL، مورد محاسبه، تلخیص و طبقه بندی قرار گرفته و سپس از طریق نرم افزار SPSS 17 به تجزیه و تحلیل آماری آن پرداخته شده است.

۹- فرضیه های تحقیق

۹-۱- فرضیه اصلی ۱

سود خالص شرکت های بیمه طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با سود خالص طبق آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه، تفاوت معنی داری دارد.

۹-۱-۱- فرضیه های فرعی

الف- سود قابل تخصیص شرکت های بیمه طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با سود قابل تخصیص طبق آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه، تفاوت معنی داری

۶۸..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

دارد.

ب- مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با مالیات عملکرد طبق آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه، تفاوت معنی‌داری دارد.

۹-۲- فرضیه اصلی ۲

سود خالص شرکت‌های بیمه طبق روش پیشنهادی محقق (محاسبه و گزارشگری ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی به عنوان اندوخته احتیاطی غیرقابل تقسیم در بخش حقوق صاحبان سهام با در نظر گرفتن معافیت مالیاتی برای آن) با سود خالص طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه تفاوت معنی‌داری دارد.

۹-۲-۱- فرضیه‌های فرعی

الف- سود قابل تخصیص شرکت‌های بیمه طبق روش پیشنهادی محقق (محاسبه و گزارشگری ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی به عنوان اندوخته احتیاطی غیرقابل تقسیم در بخش حقوق صاحبان سهام با در نظر گرفتن معافیت مالیاتی برای آن) با سود قابل تخصیص طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه تفاوت معنی‌داری دارد.

ب- مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه طبق روش پیشنهادی محقق (محاسبه و گزارشگری ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی به عنوان اندوخته احتیاطی غیرقابل تقسیم در بخش حقوق صاحبان سهام با در نظر گرفتن معافیت مالیاتی برای آن) با مالیات عملکرد طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه تفاوت معنی‌داری دارد.

۱۰- روش آزمون فرضیات

هدف از این پژوهش در فرضیه اول، تأثیر به‌کارگیری استاندارد حسابداری شماره ۲۸

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۶۹

و آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه، در مورد محاسبه ذخایر فنی بیمه‌های غیر زندگی بر سود خالص و به تبع آن سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه بوده است. هدف از این پژوهش در فرضیه دوم، تأثیر به‌کارگیری روش جدید پیشنهادی محقق در مورد محاسبه و گزارشگری ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی به عنوان اندوخته احتیاطی غیرقابل تقسیم (و نه ذخیره) در بخش حقوق صاحبان سهام بر سود خالص و به تبع آن سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه بوده است. در این پژوهش، روش تحقیق از نوع مقایسه‌ای بوده، لذا با استفاده از آزمون زوجی و از طریق میانگین، اهداف مطرح شده در فرضیه‌های تحقیق مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرد.

۱۱- آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های مرکزی همچون میانگین، میانه و شاخص‌های پراکندگی مثل انحراف معیار^۱، چولگی^۲ و کشیدگی^۳ انجام می‌پذیرد. در این تحقیق جهت آزمون فرضیات از روش مقایسه میانگین داده‌ها استفاده شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها به شرح جدول زیر می‌باشد:

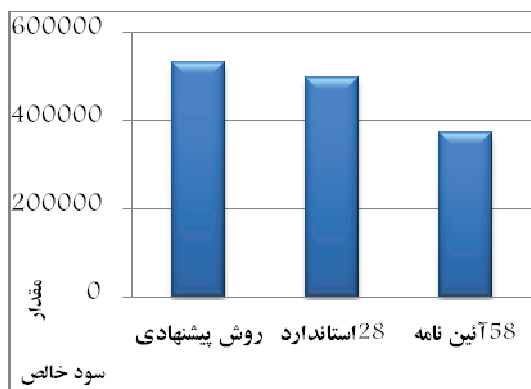
-
1. Std Deviation
  2. Skewness
  3. Kurtosis

۷۰..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

جدول ۱- تجزیه و تحلیل داده‌ها

کشیدگی	چولگی	انحراف معیار	میانه	میانگین	تعداد	شاخص	
						سود خالص	سود قابل تخصیص
۱/۲۷۴	۰/۹۵۲	۶۴۹۱۶۲	۱۳۴۹۹۵	۳۷۳۱۵۱	۱۲	آئین نامه ۵۸	سود خالص
۱/۰۹۳	۰/۷۴۸	۷۵۹۰۷۵	۲۲۶۵۱۱	۴۹۶۷۲۶	۱۲	استاندارد ۲۸	
۰/۶۰۳	۰/۶۷۱	۷۹۲۴۱۷	۲۴۸۹۵۲	۵۳۰۸۲۱	۱۲	روش پیشنهادی	
۰/۶۹۳	۰/۴۸۷	۵۵۷۶۴۶	۷۵۴۷۸	۲۲۸۳۲۲	۱۲	آئین نامه ۵۸	سود قابل تخصیص
۰/۷۵۲	۱/۰۷۹	۱۳۲۵۸۵۷	۵۲۰۴۳۷	۱۰۳۴۷۸۱	۱۲	استاندارد ۲۸	
۱/۵۰۳	۰/۵۲۴	۷۴۷۰۳۱	۳۱۵۵۳۸	۴۹۵۷۸۴	۱۲	روش پیشنهادی	
۱/۸۶۱	۱/۰۷۸	۸۴۱۵	۰	۴۶۴۵	۱۲	آئین نامه ۵۸	مالیات عملکرد
۰/۲۳۴	۱/۰۸۲	۵۰۸۴۲	۳۰۰۱۹	۴۵۲۲۶	۱۲	استاندارد ۲۸	
-۱/۲۱۰	۰/۸۷۳	۱۲۸۵۸	۴۶۴۲	۱۱۱۳۱	۱۲	روش پیشنهادی	

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

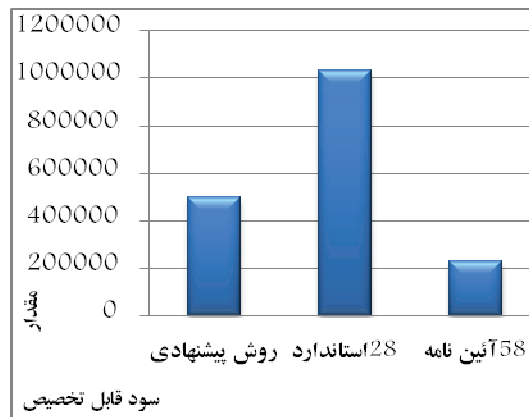

نمودار ۱- (*منبع: یافته‌های پژوهشگر)

مقدار میانگین سود خالص برای روش پیشنهادی بالاترین سطح، استاندارد ۲۸ در

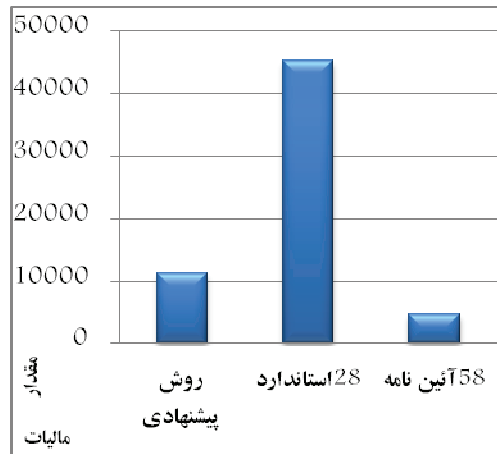
مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۷۱

رتبه دوم و آیین نامه ۵۸ در پایین ترین سطح است.

نمودار ۲- (**منبع: یافته‌های پژوهشگر)

مقدار میانگین سود قابل تخصیص برای روش آیین نامه ۵۸ کمترین سطح، روش پیشنهادی در رتبه دوم و استاندارد ۲۸ در بالاترین سطح است.

نمودار ۳- (**منبع: یافته‌های پژوهشگر)

۷۲..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

مقدار میانگین مالیات عملکرد برای روش آیین‌نامه ۵۸ کمترین، روش پیشنهادی در رتبه دوم و استاندارد ۲۸ بالاترین مقدار را دارد.

۱۲- آزمون نرمال بودن

نرمال بودن داده‌ها به اندازه‌ای با اهمیت است که روش‌های آماری در یک تقسیم‌بندی با برقراری این فرض رده‌بندی می‌گردند، به طوری که در صورت نرمال بودن داده‌ها، اغلب از آزمون‌های پارامتریک و در غیر این صورت از آزمون‌های ناپارامتریک برای تحلیل داده‌ها استفاده می‌شود (عادل آذر، ۱۳۸۵: ۲۵۸). در ادامه با استفاده از آزمون کلموگروف-اسمیرنف^۱ (عادل آذر، ۱۳۸۵: ۳۱۰) نرمال بودن داده‌ها بررسی شده است. مبنای استنباط از روی سطح معناداری بوده است بدین گونه که هر گاه مقدار احتمال یا سطح معناداری آزمون کمتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان رد می‌شود.

فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر نوشته می‌شود.

$$\begin{cases} H_0 : & \text{داده‌ها از توزیع نرمال پیروی می‌کند} \\ H_1 : & \text{داده‌ها از توزیع نرمال پیروی نمی‌کند} \end{cases}$$

مقادیر سطح معناداری برای سه شاخص سود خالص، سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد و در هر سه روش بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر در سطح ۹۵ درصد اطمینان رد نمی‌شود، لذا توزیع داده‌ها نرمال است. بنابراین از آزمون‌های پارامتری برای بررسی فرضیات استفاده شده است.

۱۳- آزمون فرضیات

۱۳-۱- آزمون فرضیه اول

۱۳-۱-۱- مقایسه میانگین سود خالص در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸

گاهی اوقات هدف، مقایسه میانگین دو نمونه با یکدیگر می باشد، نمونه هائی که به هم وابسته بوده مثل مقایسه میانگین نتایج دو روش که برای یک شرکت بکار گرفته شده است. در این روش چون سایر عوامل کنترل شده (سایر عوامل برای یک شرکت یکسان است و تنها روش محاسبه آن تغییر یافته است) بنابراین تفاوت آن روش با دقت بالاتری قابل اندازه گیری است.

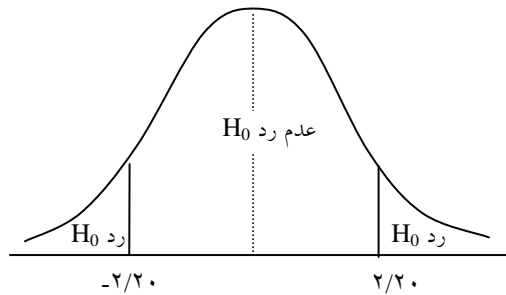
فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر فرمول بندی می شود (فرمول شماره ۱):

$$(1) \begin{cases} H_0: \mu_b - \mu_a = 0 & \text{میانگین سود خالص طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری ندارد.} \\ H_1: \mu_b - \mu_a \neq 0 & \text{میانگین سود خالص طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری دارد.} \end{cases}$$

ناحیه رد و قبول فرض صفر به شرح منحنی صفحه بعد می باشد:

منحنی شماره ۱- ناحیه رد و قبول فرض صفر در سطح

اطمینان ۹۵٪ برای t با ۱۱ درجه آزادی

نتایج آزمون نشان می دهد که مقدار آماره آزمون (t) برای تفاوت میانگین سود خالص در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ در سطح معنی دار ۵٪ برابر با $-2/79$

۷۴..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

بوده (جدول ۲) که این مقدار در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته است (منحنی شماره ۱)، یعنی مقدار میانگین سود خالص در آئین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ تفاوت معناداری دارد. مقدار میانگین سود خالص طبق آئین نامه ۵۸ برابر با مبلغ ۳۷۳۱۵۱ میلیون ریال می‌باشد که به صورت معناداری کمتر از مبلغ ۴۹۶۷۲۷ میلیون ریال سود خالص محاسبه شده طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۸ می‌باشد (جدول ۱).

۱۳-۱-۲- مقایسه میانگین سود قابل تخصیص در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸

فرض صفر و فرض مقابل به صورت زیر فرمول‌بندی می‌شود (فرمول شماره ۲)

$$(۲) \begin{cases} H_0 : \mu_b - \mu_a = 0 & \text{میانگین سود قابل تخصیص طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری ندارد.} \\ H_1 : \mu_b - \mu_a \neq 0 & \text{میانگین سود قابل تخصیص طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری دارد.} \end{cases}$$

نتایج آزمون نشان می‌دهد که مقدار آماره آزمون (t) برای تفاوت میانگین سود

قابل تخصیص در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ در سطح معنی‌دار ۵٪ برابر با ۲/۸۴- بوده (جدول ۲) که این مقدار در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته است (منحنی شماره ۱)، یعنی مقدار میانگین سود قابل تخصیص طبق آئین نامه ۵۸ به صورت معناداری کمتر از استاندارد ۲۸ است. مقدار میانگین سود قابل تخصیص طبق آئین نامه ۵۸ برابر مبلغ ۲۲۸۳۲۲ میلیون ریال و طبق استاندارد ۲۸ برابر مبلغ ۱۰۳۴۷۸۱ میلیون ریال است (جدول ۱).

۱۳-۱-۳- مقایسه میانگین مالیات عملکرد در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸

فرض صفر و فرض مقابل به صورت زیر فرمول‌بندی می‌شود (فرمول شماره ۳):

$$(۳) \begin{cases} H_0 : \mu_b - \mu_a = 0 & \text{میانگین مالیات عملکرد طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری ندارد.} \\ H_1 : \mu_b - \mu_a \neq 0 & \text{میانگین مالیات عملکرد طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری دارد.} \end{cases}$$

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۷۵

نتایج آزمون بیانگر آن است که مقدار آماره آزمون (t) برای تفاوت میانگین مالیات عملکرد در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ در سطح معنی دار ۵/۰ برابر با ۲/۷۴- بوده (جدول ۲) که این مقدار در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته است (منحنی شماره ۱)، یعنی مقدار میانگین مالیات عملکرد در آئین نامه ۵۸ به صورت معناداری کمتر از استاندارد ۲۸ است. مقدار میانگین مالیات عملکرد مطابق با آئین نامه ۵۸ برابر با مبلغ ۴۶۴۵ میلیون ریال و استاندارد ۲۸ برابر با مبلغ ۴۵۲۲۶ میلیون ریال است (جدول ۱).

۱۳-۲-آزمون فرضیه دوم

۱۳-۲-۱-مقایسه میانگین سود خالص در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ با روش

پیشنهادی

فرض صفر و فرض مقابل به صورت زیر فرمول بندی می شود (فرمول شماره ۴):

$$(۴) \begin{cases} H_0: \mu_b - \mu_a = 0 & \text{میانگین سود خالص طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ با روش پیشنهادی اختلاف معناداری ندارد.} \\ H_1: \mu_b - \mu_a \neq 0 & \text{میانگین سود خالص طبق آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ با روش پیشنهادی اختلاف معناداری دارد.} \end{cases}$$

نتایج آزمون نشان می دهد که مقدار آماره آزمون (t) برای تفاوت آئین نامه ۵۸ و روش پیشنهادی برابر با ۲/۷۰- و برای تفاوت استاندارد ۲۸ و روش پیشنهادی برابر با ۲/۳۹- بوده (جدول ۲) که این مقدار در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته است (منحنی شماره ۱)، لذا با اطمینان ۹۵ درصد تفاوت معناداری بین میانگین روش های ذکر شده وجود دارد. میانگین سود خالص روش پیشنهادی به صورت معناداری بیشتر از روش دیگر است (جدول ۱).

۱۳-۲-۲-مقایسه میانگین سود قابل تخصیص در آیین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ با

روش پیشنهادی

فرض صفر و فرض مقابل به صورت زیر فرمول بندی می شود (فرمول شماره ۵):

۷۶..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

$$(۵) \begin{cases} H_0 : \mu_b - \mu_a = 0 & \text{میانگین سود قابل تخصیص طبق آیین‌نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری ندارد.} \\ H_1 : \mu_b - \mu_a \neq 0 & \text{میانگین سود قابل تخصیص طبق آیین‌نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ اختلاف معناداری دارد.} \end{cases}$$

نتایج آزمون نشان می‌دهد که مقدار آماره آزمون (t) برای تفاوت آئین‌نامه ۵۸ و روش پیشنهادی برابر با ۳/۳۱- و برای تفاوت استاندارد ۲۸ و روش پیشنهادی برابر با ۲/۵۳ بوده (جدول ۲) که این مقادیر در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته است (منحنی شماره ۱)، لذا با اطمینان ۹۵ درصد تفاوت معناداری بین میانگین روش‌های ذکر شده وجود دارد. مقدار میانگین روش پیشنهادی بیشتر از روش آیین‌نامه ۵۸ و کمتر از استاندارد ۲۸ است (جدول ۱).

۱۳-۲-۳- مقایسه میانگین مالیات عملکرد در آیین‌نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ با روش پیشنهادی

فرض صفر و فرض مقابل به صورت زیر فرمول‌بندی می‌شود (فرمول شماره ۶):

$$(۳) \begin{cases} H_0 : \mu_b - \mu_a = 0 & \text{میانگین مالیات عملکرد طبق آیین‌نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ با روش پیشنهادی اختلاف معناداری ندارد.} \\ H_1 : \mu_b - \mu_a \neq 0 & \text{میانگین مالیات عملکرد طبق آیین‌نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸ با روش پیشنهادی اختلاف معناداری دارد.} \end{cases}$$

نتایج آزمون نشان می‌دهد که مقدار آماره آزمون (t) برای تفاوت آئین‌نامه ۵۸ و روش پیشنهادی برابر با ۲/۴۸- و برای تفاوت استاندارد ۲۸ و روش پیشنهادی برابر با ۲/۳۹ بوده (جدول ۲) که این مقادیر در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته است (منحنی شماره ۱)، لذا با اطمینان ۹۵ درصد تفاوت معناداری بین میانگین روش‌های ذکر شده وجود دارد. مقدار میانگین مالیات عملکرد در روش پیشنهادی بیشتر از روش آیین‌نامه ۵۸ و کمتر از استاندارد ۲۸ است (جدول ۱).

مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه ۷۷

۱۴- خلاصه نتایج آزمون فرضیات

خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق به شرح جدول زیر می باشد:

جدول ۲- نتایج آزمون فرضیات

فرضیات (فرض مقابل صفر)	شاخص	فاصله اطمینان	تعداد نمونه	درجه آزادی	آماره آزمون	ناحیه رد فرض صفر
وجود تفاوت معنی دار بین آئین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸	سود خالص	.۹۵	۱۲	۱۱	-۲/۷۹	$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$
وجود تفاوت معنی دار بین آئین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸	سود قابل تخصیص	.۹۵	۱۲	۱۱	-۲/۸۴	$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$
وجود تفاوت معنی دار بین آئین نامه ۵۸ و استاندارد ۲۸	مالیات عملکرد	.۹۵	۱۲	۱۱	-۲/۷۴	$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$
وجود تفاوت معنی دار بین روش پیشنهادی و آئین نامه ۵۸	سود خالص	.۹۵	۱۲	۱۱	-۲/۷۰	$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$
وجود تفاوت معنی دار بین روش پیشنهادی و	سود خالص	.۹۵	۱۲	۱۱	-۲/۳۹	$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$

۷۸..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

						استاندارد ۲۸
$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$	-۳/۳۱	۱۱	۱۲	.۹۵	سود قابل تخصیص	وجود تفاوت معنی‌دار بین روش پیشنهادی و آئین نامه ۵۸
$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$	۲/۵۳	۱۱	۱۲	.۹۵	سود قابل تخصیص	وجود تفاوت معنی‌دار بین روش پیشنهادی و استاندارد ۲۸
$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$	-۲/۴۸	۱۱	۱۲	.۹۵	مالیات عملکرد	وجود تفاوت معنی‌دار بین روش پیشنهادی و آئین نامه ۵۸
$۲/۲۰ < -t < ۲/۲۰$	۲/۳۹	۱۱	۱۲	.۹۵	مالیات عملکرد	وجود تفاوت معنی‌دار بین روش پیشنهادی و استاندارد ۲۸

(ادامه جدول ۲)

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

همان‌گونه که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، آماره آزمون در تمامی فرضیات در ناحیه رد فرض صفر (H_0) قرار گرفته است، لذا وجود تفاوت معنی‌دار بین آئین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه، استاندارد حسابداری شماره ۲۸ و روش پیشنهادی در تمامی شاخص‌ها اثبات گردیده است.

۱۵- نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق نشان می‌دهد که مغایرت بین استاندارد حسابداری شماره ۲۸ (فعالیت‌های بیمه عمومی) با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی

بیمه در مورد ذخایر فنی مؤسسات بیمه (احتساب ذخیره فنی تکمیلی و خطرات طبیعی و ذخیره برگشت حق بیمه که در استاندارد حسابداری شماره ۲۸ پیش بینی نشده، لیکن طبق آئین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه الزامی می باشد) و عدم به کارگیری استاندارد حسابداری شماره ۲۸ توسط شرکت های بیمه در این ارتباط، موجب کاهش فراوان سود خالص، سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد شرکت های بیمه گردیده است (جدول ۱)، لذا در صورت به کارگیری روش پیشنهادی محقق (احتساب اندوخته فنی تکمیلی و خطرات طبیعی در بخش حقوق صاحبان سهام به جای ذخیره بادر نظر گرفتن معافیت مالیاتی برای آن) که حاصل مطالعه تطبیقی بین استانداردهای حسابداری کشورهای صاحب نام در صنعت بیمه می باشد (استاندارد حسابداری فعالیت های بیمه عمومی کشورهای استرالیا، امریکا، انگلستان، مالزی، هنگ کنگ و نظرات پیشنهادی کمیته راهبردی استانداردهای بین المللی) علاوه بر آنکه نظر شورای عالی بیمه در مورد احتساب چنین ذخیره ای برای حوادث طبیعی پیش بینی نشده تأمین می گردد، بلکه نظر هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مبنی بر اینکه چنین ذخیره ای با تعریف بدهی در مبانی نظری گزارشگری مغایرت دارد (به دلیل عدم وجود تعهد فعلی برای انتقال منافع اقتصادی) نیز تأمین شده و این ذخیره از محل سود قابل تخصیص (همانند اندوخته های احتیاطی) تأمین می گردد.

در مورد ذخیره برگشت حق بیمه، به دلیل اینکه همواره بخشی از بیمه نامه های صادره در یک سال مالی (به ویژه در اواخر سال) ممکن است در سال مالی بعد برگشت شود، احتساب ذخیره مذکور مطابق با آئین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه الزامی گردیده است، لیکن مطابق با نظر کمیته تدوین استانداردهای حسابداری کشور، به دلیل اینکه برای بیمه نامه های منقضی نشده تا پایان سال مالی، به طور کامل ذخیره حق بیمه (حق بیمه عاید نشده) محاسبه شده و بخشی از بیمه نامه ها نیکه زمان آن منقضی شده نیز مشمول برگشت نمی باشد، لذا احتساب ذخیره برگشت حق بیمه که در استانداردهای حسابداری هیچ یک از کشورهای صاحب نام در صنعت بیمه پیش بینی نشده، به طور

۸۰..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

کامل ضرورت نداشته و احتساب آن مطابق آئین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه موجب کاهش قابل ملاحظه سود خالص، سود قابل تخصیص و مالیات عملکرد شرکت‌های بیمه گردیده است.

پیشنهادها در راستای فرضیات پژوهش به شرح زیر می باشد:

۱. رفع اختلاف نظرهای موجود بین شورای عالی بیمه و هیئت تدوین استانداردهای حسابداری در مورد ذخایر فنی مؤسسات بیمه به منظور افزایش قابلیت اتکاء و شفافیت صورت‌های مالی و رفع ابهام‌های ایجادشده با توجه به نیازهای استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی.
۲. اهتمام بیشتر نهادهای ناظر از جمله حسابرسان مستقل، بیمه مرکزی ایران و سازمان بورس و اوراق بهادار بر صحت گزارشات مالی شرکت‌های بیمه.
۳. تجدیدنظر در استاندارد حسابداری فعالیت‌های بیمه عمومی (به ویژه مورد نحوه گزارشگری مالی) با توجه به نیازهای اطلاعاتی داخل کشور و پیشرفت‌های جدید در صنعت بیمه.
۴. تصویب آیین‌نامه‌های شورای عالی بیمه مطابق با استانداردهای حسابداری کشور و قوانین و مقررات مربوطه.
۵. تدوین استاندارد حسابداری خاص برای بیمه‌های زندگی توسط هیئت تدوین استانداردهای حسابداری کشور.

پیشنهادهایی برای تحقیق‌های آتی را می توان به شرح زیر مطرح کرد:

۱. با عنایت به اینکه در این تحقیق صرفاً شرکت‌های بیمه دولتی و پذیرفته‌شده در بورس به عنوان نمونه از میان جامعه آماری موجود انتخاب شده، پیشنهاد می‌گردد در تحقیقی جداگانه فرضیه‌های این تحقیق در مورد شرکت‌های بیمه خصوصی نیز مورد آزمون قرار گیرد.
۲. پیشنهاد می‌گردد، مطالعه تطبیقی بین استانداردهای حسابداری فعالیت‌های بیمه عمومی کشورهای مختلف، استاندارد ایران و آیین‌نامه‌های شورای عالی

بیمه به عنوان تحقیقی جداگانه مورد بررسی قرار گیرد.

۳. با توجه به عدم وجود استاندارد حسابداری خاص برای بیمه‌های زندگی در کشور (از جمله بیمه عمر و پس انداز) پیشنهاد می‌شود، ضمن انجام مطالعه تطبیقی بین استانداردهای حسابداری بیمه‌های زندگی در کشورهای مختلف با روش محاسبه ذخایر فنی بیمه‌های زندگی در کشور، نسبت به صحت و سقم روش‌های موجود در ایران برای محاسبه میزان ذخیره لازم برای تعهدات آتی بیمه‌گران (اکچوئری) تحقیقاتی به عمل آید.

۴. پیشنهاد می‌گردد در مورد تناسب ذخایر فنی نگهداری شده توسط شرکت‌های بیمه با توجه به حجم فعالیت و میزان تعهدات آن‌ها در مقابل بیمه‌گذاران در تاریخ ترازنامه و کفایت ذخایر لازم، تحقیقات جداگانه‌ای به عمل آید.

۵. پیشنهاد می‌شود در مورد فرمول‌ها و روش‌های محاسبه ذخایر فنی و صحت و سقم آن‌ها با توجه به منطق تعهدات بیمه‌ای و نیز روش‌های محاسبه در سایر کشورها، تحقیقاتی به عمل آید.

منابع

- بولو، قاسم، (۱۳۸۵)، «گزارش پژوهشی تدوین استاندارد حسابداری برای فعالیتهای بیمه»، گروه کارشناسی مدیریت تدوین استانداردهای حسابداری، سازمان حسابرسی.
- ثبات، غلامعلی، (۱۳۸۷)، «مجموعه کامل مصوبات شورای عالی بیمه همراه با قوانین و ضوابط» صنعت بیمه، چاپ اول، بیمه مرکزی ایران، پژوهشکده بیمه.
- آذر، عادل، (۱۳۸۵)، «آمار و کاربرد آن در مدیریت»، ج ۱ و ۲، چاپ دهم، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها، انتشارات سمت.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، (۱۳۸۸)، «استانداردهای حسابداری»، چاپ هفدهم، سازمان حسابرسی.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی، (۱۳۸۸)، «استانداردهای حسابرسی، سایر خدمات اطمینان بخشی و خدمات مرتبط»، چاپ یازدهم، سازمان حسابرسی.
- مدیریت طرح و برنامه اداره بررسی‌های بیمه مرکزی ایران، (۱۳۸۸)، «سالنامه آماری صنعت بیمه»، بیمه مرکزی ایران.
- AASB 1023, Australian Accounting Standards Board, 1996.
- Accounting and Reporting by Insurance Enterprises, (1982), 60FAS.
- Accounting and Reporting by Insurance Enterprises for Certain (97FAS) Long-Duration Contracts and for Realized Gains and Losses from the Sale of Investments, 1987, FAS 113 .
- Accounting and Reporting for Reinsurance of Short- Duration and long-Duration Contracts, (1992), FAS120.
- Accounting and Reporting by Mutual life Insurance Enterprises and By Insurance Enterprises for Certain Long-Duration Participating Contracts”, (1995).
- Hong Kong Financial Reporting Standards (HKFRS), (2005).
- International Accounting Standard for Insurance, (1999, 2003).
- International Accounting Standards Board, (2004), “International Financial” Reporting Standards 4 (Insurance Contracts).
- Malaysian Accounting Standards Board, (2001), “General Insurance Business”, (MASB17).
- SOP 78-6, Accounting for Property and Liability Insurance Companies.
- SOP 80-1, Accounting for Title Insurance Companies.